

Király Miklós

A nemzetközi adásvétel és a késedelmi kamat mértéke

Több mint 40 éve, hogy nagy érdeklődéssel hallgattam az Ünnepelt közgazdaságtani előadásait az ELTE Állam- és Jogtudományi Karán. Ez az emlék vezetett arra, hogy olyan tanulmánnyal köszöntsem a jeles évfordulón, amely nemcsak a joghoz és a jogegységesítéshez, de a közgazdaságtanhoz is kötődik, hiszen témája a kamat, pontosabban a késedelmi kamat meghatározása.

Az egységes adásvételi jog megalkotása során kezdettől fogva kihívást jelentett a nem vagy késedelmesen fizetett összeg, jellemzően a vételár után fizetendő kamat kérdése. Vajon rögzíthető a globális alkalmazásra törekvő egyezményekben a késedelmi kamat mértéke? És ha igen, milyen módszerrel határozandó meg? Létezik-e optimális megoldás? Miként az elemzésből fokozatosan kibomlik majd, a jogi sokszínűséget itt sem könnyű áthidalni.

A különböző államok jogrendszerei eltérő módon szabályozzák a késedelmi kamat mértékét, és még a nemzetközi adásvételi jog egységesítését célzó eszközök is eltérő szabályokat tartalmazhatnak. Ez a tanulmány áttekinti a különböző szabályozási modelleket, az egységes jog alábbi forrásait elemezve: az 1935-ös és az 1939-es UNIDROIT-tervezetet,¹ az 1964-es hágai egyezményt (ULIS),² a bécsi vételi egyezményt (CISG),³ az UNIDROIT-alapelveket (UPICC)⁴ és a közös európai

¹ International Institute for the Unification of Private Law 1935; továbbá *Projet D'Une Loi Uniforme sur la Vente Internationale Des Objets Mobiliers Corporels*; *Draft Uniform Law on International Sales of Goods (Corporeal Movables)* 1948: 103–159.

² *Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS)*.

³ Az Egyesült Nemzetek Egyezménye az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseiről (1980. április 11.) (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG), Magyarországon kihirdette az 1987. évi 20. törvényerejű rendelet. Az egyezmény átfogó bemutatásához és részletes magyarázatához lásd SÁNDOR–VÉKÁS 2005; továbbá SZABÓ 2014.

⁴ Legutóbbi kiadása: *UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016* (a továbbiakban: UPICC 2016); angol–magyar kétnyelvű kiadásban KIRÁLY 2014.

adásvételi jog tervezetét (CESL).⁵ Az európai szerződési jog elvei (PECL)⁶ és a közös referenciakeret tervezete (DCFR)⁷ rendelkezéseit csak kiegészítésként említi, mivel ez utóbbiak minden kiválóságuk ellenére nem hivatalos kezdeményezések vagy intézmények munkájának eredményei. Az elmúlt évtizedek *különböző* szabályozási mintáinak elemzésével ez az összehasonlító-történeti megközelítés lehetővé teszi a mai jogfejlődés jobb megértését. Továbbá hozzájárulhat a jövőbeli megoldások sikeres kidolgozásához.

Az UNIDROIT 1935-ös tervezete több helyen adott szabályozást a késedelmi kamatra nézve. Így 75. cikkében rögzítette, hogy késedelmes fizetés esetén az eladó jogosult kamatra az elmaradt összeg tekintetében. Ha az eladó a késedelem következtében kárt szenvedett (ideértve az elmaradt hasznot is), amely meghaladja a kamat mértékét, a vevőnek kártérítést kell fizetnie, amennyiben a vevő előre látta vagy a szerződéskötés pillanatában észszerűen előre láthatta a kárt okozó eseményeket. A rendelkezés meghatározta a kamat mértékét is, mégpedig a vevő államának hivatalos leszámítolási kamatlába (*official discount rate*) +1%-ban. A kamatos kamat nem volt megengedett, leszámítva, amikor folyószámla-szerződés volt az eladó és a vevő között.⁸ A vevő államán a vevő telephelye vagy lakóhelye (*business establishment or ordinary residence*) szerinti államot értették a kapcsolódó jelentés szerint.⁹ Hivatkozható továbbá a rokon természetű 98. cikk, amely szerint, ha az eladónak vissza kell fizetnie a vételárat, akkor ezután kamat is jár, a fizetés napjától számítva.¹⁰

Az 1935-ös tervezet tehát átfogó szabályozást adott, mégpedig a vevő államának kamatlábara építve, az államok és jogi kultúrák közötti különbség ellenére. A jelentés 75. cikkhez fűzött magyarázata csak annyit állapított meg, hogy az angol jog hosszú ideig kivétel volt a késedelmi kamatra kötelezés szankciója alól, de hivatkozott

⁵ CESL, Common European Sales Law, Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács Rendelete a közös európai adásvételi jogról, COM(2011)0635 végleges – 2011/0284 (COD).

⁶ LANDO–BEALE 2000; LANDO et al. 2003.

⁷ VON BAR – CLIVE – SCHULTE-NÖLKE 2009b. A DCFR-t készítő Study Group on European Civil Code and the Research Group on EC Private Law munkájának teljes eredményét publikálta: VON BAR – CLIVE – SCHULTE-NÖLKE 2009a.

⁸ 1935-ös UNIDROIT-tervezet: 75. cikk: „In case of delay in payment the seller is entitled to interest on the arrears of the price. If the seller, by reason of the delay, has suffered damage (including loss of profit) in excess of interests of the arrears, the buyer shall compensate the seller in so far as the buyer foresaw or at the time of the conclusion of the contracts could reasonably have foreseen the events causing the damage. The rate of interest shall be equal to the official discount rate of the country of the buyer + 1%. Compound interest shall not be allowed except where there is a current account between the buyer and the seller.”

⁹ 1935-ös UNIDROIT-tervezet: Magyarázat, 59.

¹⁰ „The purchase price shall carry interest, to be calculated from the day of payment, in all cases where the seller is bound to refund it.”

az 1934-es *Law Reform Act* szabályaira, amelyek legalábbis lehetővé tették a bíróságok számára, hogy késedelmi kamatot is megítéljenek.¹¹ A kártérítéshez kapcsolódva megjelent továbbá az „észszerűen előre látható” fordulat, amely közvetlenül vagy közvetve, áttételesen jelentős hatást gyakorolt más nemzetközi egyezményekre és jogrendszerekre.¹²

Az UNIDROIT 1939-es tervezete a lényegét tekintve megismételte ezeket a rendelkezéseket. Bár érdekes módon a nem fizetés (*non-payment*) szankcióit felsoroló 64. cikkében nem említette a késedelmi kamatot, azonban itt utalt a 86. cikkre, amely viszont már részletesen szabályozta a kérdést, azzal a különbséggel, hogy a vevő kártérítési felelősségét illetően nem használta az „észszerűen előre látható” fordulatot,¹³ inkább olyan eseményekre utalt, amelyekről a vevő tudott, vagy amelyeket figyelembe kellett volna vennie (*events which he knew or ought to have taken into consideration*).

Az ULIS 81. és 83. cikke szintén ezen a nyomvonalon, szabályozási pályán haladt. Így szintén rögzítették, hogy kamat jár az eladó által visszatérítendő vételár után a fizetés napjától fogva. A vevő kötelezettségeit tekintve pedig kamat jár a késedelmesen megfizetett vételár után, amelynek mértéke az eladó szokásos telephelyén, tartózkodási helyén alkalmazott hivatalos leszámítolási kamatláb +1%.¹⁴ A modell tehát ugyanaz maradt, viszont annyi változás, sőt fordulat mégis történt, hogy a *vevő* országának kamatlába helyett az *eladó* országa kamatlábát tekintették kiindulási pontnak a késedelmi kamat számítása során.

¹¹ 1935-ös UNIDROIT-tervezet: Magyarázat, 5.

¹² Lásd például az új magyar Ptk. 6:143. §-t a kártérítés mértékéről és az előreláthatóságról.

¹³ 1939-es UNIDROIT-tervezet: 86. cikk: „In case of delay in payment of the price, the buyer shall be bound to pay interest at a rate equal to the official discount-rate of the country of the buyer plus 1%. Compound interest shall not be allowed except where there is a current account between the buyer and the seller. Nevertheless, if on account of the delay in paying the price, the seller suffered a damage exceeding the interest, the buyer shall reimburse it to the seller where the delay is due to events which he knew or ought to have taken into consideration at the time of the conclusion of the contract.”

¹⁴ ULIS: 81. cikk: „1. Where the seller is under an obligation to refund the price, he shall also be liable for the interest thereon at the rate fixed by Article 83, as from the date of payment.

2. The buyer shall be liable to account to the seller for all benefits which he has derived from the goods or part of them, as the case may be:

(a) where he is under an obligation to return the goods or part of them; or

(b) where it is impossible for him to return the goods or part of them, but the contract is nevertheless avoided.”

ULIS: 83. cikk: „Where the breach of contract consists of delay in the payment of the price, the seller shall in any event be entitled to interest on such sum as is in arrear at a rate equal to the official discount rate in the country where he has his place of business or, if he has no place of business, his habitual residence, plus 1%.”

Az elődökhöz képest nehéz kompromisszumot testesít meg,¹⁵ és pontos szabályozás helyett csak félmegoldást ad a bécsi vételi egyezmény 78. cikke a késedelmi kamatról: „Ha valamelyik fél elmulasztja a vételár megfizetését, vagy bármely más összeg megfizetésével hátralékban van, a másik fél jogosult annak kamatára, függetlenül a 74. cikk alapján érvényesíthető kártérítési jogától.” Újdonsága a szabálynak, hogy egyetlen tömör rendelkezésben, összefoglalóan szól a késedelmi kamatról, nem külön cikkekben a vevő által késedelmesen megfizetett vételár vagy az eladó által visszatérítendő vételár után fizetendő kamatról. A rövid rendelkezés olyan érzékeny kérdésre született válaszként, amely akár a bécsi vételi egyezmény zátonyra futását is okozhatta volna. A tárgyaló küldöttségek között ugyanis erősen vitatott volt, hogy egyáltalán kívánatos-e normát alkotni arról, hogy a hátralékos pénztartozás után kamat jár, bár korábban az UNIDROIT tervezetei és az ULIS már egyértelmű szabályokat adott. Hasonlóan különbségek jelentkeztek a kamat meghatározásának mikéntjét illetően.

A nézeteltérések gyökere ebben az esetben is a különböző jogi hagyományokban és kultúrákban rejlik. Közismert az iszlám hatása alatt álló jogrendszerek elutasító álláspontja a kamatról, figyelemmel a *sariára*, amely kifejezetten tiltja a kamatok szedését.¹⁶ De a CISG születése idején például az Egyesült Királyságban sem volt általános, törvényi vagy bírói gyakorlatban gyökerező előírás a kamatfizetési kötelezettségről. A Lordok Háza a *President of India v. La Pintada*-ügyben hozott ítéletében még 1985-ben is elutasította, hogy változtasson az évszázados gyakorlaton, és általában jogot biztosítson késedelmi kamat követelésére, függetlenül attól, hogy a felek szerződésükben kikötötték azt vagy sem.¹⁷ A helyzetet csak az 1998-ban elfogadott *Late Payment of Commercial Debts Act* változtatta meg, törvény által biztosítva a jogot a késedelmi kamat követeléséhez,¹⁸ legalábbis a kereskedők közötti adásvételi, szolgáltatási szerződések körében.¹⁹

A kontinentális jogrendszerekben ugyanakkor régóta bevett jogintézménnyről volt szó, azzal, hogy a késedelmi kamat megítélésének feltételeiben²⁰ és számításában

¹⁵ DORNIS 2019: 361. Annak ellenére, hogy eredendően az ULIS 83. cikkét kívánta követni a CISG is, ahogy azt az 1976-os tervezet 58. cikke is még tükrözte. *Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the work of its seventh session* 1976.

¹⁶ SÁNDOR–VÉKÁS 2005: 467; VOGENAUER 2015: 1013. A középkorban a keresztény egyházi törvények is általában tiltották a kamatszedést. De a kamat mint intézmény bírálata egészen Arisztotelészig nyúlik vissza, azzal, hogy a kritikák fókuszában nem a késedelmi kamat, hanem a hitel után szedett kamat állt. Lásd ehhez MUZSLAY 1993: 89, 155.

¹⁷ *President of India v. La Pintada Compania Navigacion SA* (1985) A.C. 104 (H. L.).

¹⁸ LANDO–BEALE 2000: 452.

¹⁹ VOGENAUER 2015: 1013.

²⁰ A felróhatóságot feltételező késedelmi kamat és a kártérítés összefüggéséről az olasz jogban lásd MARI 2005: 469–470.

itt is jelentős különbségek merültek fel, hiszen volt, ahol a polgári törvénykönyv rögzítette,²¹ míg máshol, rugalmasabb rendszert alkalmazva, évente vagy kétévente állapították meg, adott esetben átlagot számolva az előző 12 hónap leszámítolási kamatlábaiból.²² Ebben a helyzetben az is eredmény volt, hogy elismerték a pénz használatának időbeli kiterjedéséből következő értékét (*time value of money*), s a késedelmi kamat intézménye egyáltalán bekerült a bécsi vételi egyezmény szövegébe, mégpedig az utolsó pillanatban, bár a késedelmi kamat mértékéről, annak számítási módjáról már nem született megállapodás.²³ A korábbi tervezetekben egyébként csak a 84. cikk (1) bekezdése rokon tartalmú rendelkezéséről volt egyetértés, amely szerint: „Ha az eladó a vételár visszatérítésére köteles, úgy annak a vételár megfizetése napjától számított kamatát is köteles megfizetni.” A bécsi vételi egyezmény 78. cikke számos értelmezési kérdést vet fel. Így például, hogy mikortól esedékes a késedelmi kamat fizetése, lehet-e kártérítési összeg után kamatot követelni, meg alapozza-e a rendelkezés a kamatos kamatok (*compound interest*) igényét. Mindezzel igen behatóan foglalkozik a jogirodalom, részben eltérő álláspontokat képviselve.²⁴ A bécsi vételi egyezmény Tanácsadó Testülete (*CISG Advisory Council*) 14. számú véleményében tekinti át ezeket a kérdéseket.²⁵ Jelen elemzés azonban csak az egység és a sokféleség problémája szempontjából talán legérdekesebb területtel, a késedelmi kamat mértékének meghatározásával foglalkozik, amelyről szintén hallgat a CISG.

Ebben a helyzetben a felek számára kézenfekvően adódik a lehetőség, hogy szerződésükben döntsenek a késedelmi kamatról. E szerződési szabadságnak azonban ma már korlátai is vannak: így például az Európai Unió tagállamaiban a 2011/7/EU irányelv a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetésekről,²⁶ illetve az azt átültető tagállami jogszabályok. Az irányelv 2. cikke meghatározza a késedelmi kamat minimális mértékét,²⁷ 7. cikke szerint pedig a késedelmi kamatot kizáró szerződési feltétel vagy

²¹ ABGB: 1333–1335. §; BGB: 288. §; *Codice Civile*: 1224., 1282. és 1284. cikk. A magyar szabályozáshoz lásd a Ptk. 6:48. §-át, illetve 6:155. §-át (vállalkozások közötti szerződés).

²² Így Dániában, illetve Franciaországban. LANDO–BEALE 2000: 452–453.

²³ SCHWENZER–FONTOULAKIS–DIMSEY 2012: 573.

²⁴ DORNIS 2019: 366; SÁNDOR–VÉKÁS 2005: 461–462; SCHLECHTRIEM–SCHWENZER 2016: 1113–1117.

²⁵ *CISG-AC Opinion*, no. 14. Interest under Article 78 CISG, Rapporteur: Professor Doctor Yesim M. Atamer, Istanbul Bilgi University, Turkey. Adopted unanimously by the CISG Advisory Council following its 18th meeting, in Beijing, China on 21 and 22 October 2013 (A továbbiakban: *CISG-AC Opinion*, no. 14.).

²⁶ Az Európai Parlament és a Tanács 2011/7/EU irányelve (2011. február 16.) a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről (átdolgozás) (2011).

²⁷ 2011/7/EU irányelv: 2. cikk, Fogalommeghatározások, 6. pont: „»késedelmes fizetés esetén alkalmazott törvényes kamat«: egyszerű késedelmi kamat, amelynek mértéke megegyezik

gyakorlat súlyosan hátrányosnak minősül, s a tagállamoknak biztosítaniuk kell, hogy mint ilyen ne legyen végrehajtható, vagy erre hivatkozással kártérítési igényt lehessen támasztani. Ezen a ponton tehát az egyetemes és a regionális jogegységesítés találkozik, bár nem ütközik, mert a CISG nem határozza meg a késedelmi kamat mértékét, ám adott esetben együttesen értelmezendők a különböző jogforrások. A CISG 78. cikkének rendelkezéseitől – miként a 12. cikk kivételével az összestől – a szerződő felek egyező akarattal eltérhetnek, illetve kitölthetik hézagjait. Az egyezmény tehát nem tiltja azt sem, hogy a felek kizárják a késedelmi kamat fizetését, azonban az Európai Unió joga, a fentebb hivatkozott irányelv ezt már nem teszi lehetővé.

Az irányelvet átültetve a magyar Ptk. 6:106. § (6) bekezdés a) pontja szerint a vállalkozások érdekeinek képviselőjét ellátó szervezet kérheti az olyan általános szerződési feltétel semmisségének megállapítását, amely vállalkozások közötti szerződésben kizárja a késedelmi kamatfizetést, illetve kizárja vagy korlátozza a követelés behajtásával kapcsolatos költségek megfizetésére vonatkozó kötelezettséget. Ezen túlmenően a késedelmi kamat mértéke²⁸ is a jóhiszeműség és a tisztesség követelményének van alávetve, tekintettel a Ptk. 6:106. § (1) bekezdésére.²⁹

Más, nem EU-tagállamok jogában az uzsorás szerződések tilalma állíthat korlátot a kamat mértékének megállapításánál.³⁰ Ugyanakkor néha a szerződő felek teljesen jogszerű megállapodása sem vezet optimális eredményre, és akár a késedelmi kamat magas mértékéből adódó túlzó kompenzációhoz vezethet. Az adós nem rendelkezik azzal a joggal, hogy bizonyítsa, hogy a hitelező tényleges kára kisebb a késedelmi kamat összegénél.³¹ Miként Ramberg konkrét példára utalva bemutatja, ha a felek a svéd jogot választják irányadónak szerződésükre, ez késedelem esetén magával vonja a svéd kamattörvény, a *Swedish Interest Act* felhívását, és az abban foglalt viszonylag magas kamatláb alkalmazását, még akkor is, ha a felek számára meghatározó piaci viszonyok ezt nem indokolnák.³²

a referencia-kamatláb és a legalább nyolc százalékpont összegével.” (Az irányelv angol nyelvű változatában: „‘statutory interest for late payment’ means simple interest for late payment at a rate which is equal to the sum of the reference rate and at least eight percentage points.”)

²⁸ VÉKÁS 2016: 216–218.

²⁹ Ptk. 6:106. §: „[Vállalkozások közötti szerződéssel, valamint szerződő hatóság szerződő hatóságnak nem minősülő vállalkozással kötött szerződésével kapcsolatos közérdekű kereset] (1) Vállalkozások közötti szerződés részévé általános szerződési feltételként váló, a pénztartozás teljesítésének idejét, a késedelmi kamat mértékét, esedékességét a jóhiszeműség és tisztesség követelményének megsértésével egyoldalúan és indokolatlanul a jogosult hátrányára megállapító kikötést – mint tisztességtelen kikötést – a vállalkozások érdekeinek képviselőjét ellátó szervezet is megtámadhatja.”

³⁰ *CISG-AC Opinion*, no. 14.: 3.22. pont.

³¹ *CISG-AC Opinion*, no. 14.: 3.40. pont.

³² RAMBERG 2016: 179–181.

A szerződő felek kamatról született kifejezett megállapodása helyett, a CISG 9. cikkével összhangban, kötheti a feleket minden szokás (*usage*), amelynek alkalmazásában megegyeztek, és minden olyan gyakorlat, amelyet egymás között ebben a tekintetben kialakítottak. Különösen óvatossá kell lenni azonban valamely szokás hallgatóságos (*implied*) alkalmazni rendelkezésének mérlegelésénél, ez csak széles körben ismert és rendszeresen alkalmazott szokások esetében fogadható el. Általában óvakodni kell attól, hogy a szokásokra hivatkozás utat nyisson a kamat mértékének önkényes megállapításához.³³

Amennyiben a felek megállapodása, a szokás vagy az üzleti gyakorlat nem mutat iránymutatást a kamat mértékének meghatározásához, úgy további megoldásokat kell keresni. Az ezzel kapcsolatos törekvések lényegében két irányba mutatnak, összhangban a CISG belső joghézagok kitöltésére irányadó 7. cikkének (2) bekezdésével: vagy az egyezmény általános elveiből próbálják levezetni a kamat mértékének meghatározását, vagy a nemzetközi magánjoghoz fordulnak segítségért.³⁴ Ami az első opciót illeti, az elmúlt évtizedekben erősen szétartó joggyakorlat alakult ki az alkalmazandó kamat mértékét illetően, ami nem meglepő, hiszen már a CISG előkészítése során sem tudtak ebben megállapodni a tárgyaló küldöttségek.³⁵ Ezek szerint a kamat mértéke meghatározható a hitelező államának joga szerint, vagy éppen ellenkezőleg, az adós állam joga alapján, valamint a tartozás pénzneme szerinti ország joga alapján, illetve e pénznem piaci kamatlábát alapul véve, mások a *lex fori* vagy a *lex arbitri* normáiból indulnak ki, megint mások a hitelező által felvett hitel tényleges költségét tekintik mérvadónak, vagy esetleg az UNIDROIT-alapelvekben található megoldást fogadják el, a fizetés helyéből kiindulva.³⁶ Szólnak érvek a nemzetközi vagy regionális szinten alkalmazott kamatlábak elfogadása, így a LIBOR (*London Interbank Offered Rate*) vagy az EURIBOR (*Euro Interbank Offered Rate*) mellett, illetve a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetésekről szóló 2011/7/EU irányelv által meghatározott kamatláb mellett is. A különböző megoldások közül egyik sem élvez általános támogatást, illetve komoly ellenérveket lehet felhozni velük szemben.³⁷

³³ *CISG-AC Opinion*, no. 14.: 3.23. pont.

³⁴ DORNIS 2019: 364.

³⁵ DORNIS 2019: 364; RAMBERG 2016: 179. Hasonlóan: *CISG-AC Opinion*, no. 14.: 3.26 pont; illetve SÁNDOR–VÉKÁS 2005: 463–464.

³⁶ UPICC 2016: 7.4.9. cikk (kamata pénzfizetés elmulasztása miatt: „[...] (2) A kamatláb egyenlő az első osztályú kölcsönvevők részére a fizetés helyén, a fizetés pénznemében nyújtott rövid lejáratú kölcsön után felszámított átlagos hitelezési kamatlábbal, vagy ha ezen a helyen ilyen kamatláb nem létezik, akkor a fizetési pénznem államában irányadó ugyanezen kamatlábbal. Ha egyik helyen sincs ilyen kamatláb, akkor a fizetési pénznem államának joga által meghatározott kamatláb az irányadó.”

³⁷ *CISG-AC Opinion*, no. 14.: 3.29–3.35 pont; DORNIS 2019: 365; SÁNDOR–VÉKÁS 2005: 463–464.

Csak néhány példát kiragadva a jól dokumentált joggyakorlatból: a Bécsi Kereskedelmi Kamara Választott Bírósága a kamat mértékének autonóm meghatározását tartotta indokoltnak, és a teljes kártalanítás elvét követve, az eladó országában az adott pénznemre alkalmazott kamatlábból kiindulva határozta meg a késedelmi kamat mértékét.³⁸ A Szerb Kereskedelmi Kamara Választott Bírósága viszont az EURIBOR-kamatláb alapján hozta meg döntését.³⁹ A különböző megoldások keresését a bécsi vételi egyezmény hallgatása mellett megkönnyíti, hogy sok választott bíróságnak általában is jelentős mozgásteret⁴⁰ van az alkalmazandó jogról szóló döntésben,⁴¹ azaz a felek jogválasztása hiányában maguk dönthetnek a „leginkább megfelelő” (*most appropriate*) jog alkalmazásáról.⁴²

Az Egyezmény Tanácsadó Testülete, azt hangsúlyozva, hogy a késedelmi kamat célja, hogy kárátalányként a hitelező számára biztosítsa befektetett pénze időarányos értékét (*time value of money for the creditor*), úgy foglalt állást, hogy a késedelmi kamat mértékét a *hitelező* telephelye szerinti állam késedelmi kamatra irányadó szabályai határozzák meg. A választott megoldás kiindulópontja azonos az ULIS 83. cikkének fentebb már ismertetett szabályával, amely az eladó (azaz tipikusan a hitelező) telephelye szerinti hivatalos kamatlábat vette alapul.

Ezen a ponton a külföldi jog tartalmának bizonyítása is jelentőséghez jut, és ezáltal a *lex fori* szabályai, a nemzetközi magánjogi kódexek, amelyek vagy a felekre terhelik a bizonyítást, vagy a bíróság *ex officio* tárja fel a külföldi jogot. A magyar NMJtv.⁴³ 8. §-a megerősíti a korábbi szabályt, rögzítve, hogy a külföldi jog tartalmát a bíróság hivatalból állapítja meg, azzal, hogy ehhez a bíróság bármely eszközt igénybe vehet, így különösen a felek előterjesztéseit, szakvéleményt vagy az igazságügyért felelős miniszter erre vonatkozó tájékoztatását.

Az Egyezmény Tanácsadó Testülete nem részletezi tovább javaslatát, tehát a rugalmasság érdekében nem mondja például azt, hogy a hitelező telephelye szerinti állam késedelmi kamatra irányadó szabályai közül az első osztályú adósok rövid lejáratú

³⁸ Internationales Schiedsgericht der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft – Wien, CISG Online 691. Idézi SCHWENZER–FOUNTOULAKIS–DIMSEY 2012: 576–577.

³⁹ Foreign Trade Court of Arbitration at Serbian Chamber of Commerce, 23 January 2008; CISG Online 1946. Idézi SCHWENZER–FOUNTOULAKIS–DIMSEY 2012: 577–578.

⁴⁰ A nem állami normák alkalmazásáról választott bírósági eljárásban lásd KÖNIG 2015.

⁴¹ RAMBERG 2016: 181.

⁴² Lásd például az *Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce* szabályzatának vonatkozó rendelkezését: 22. cikk: „Applicable law (1) The Arbitral Tribunal shall decide the merits of the dispute on the basis of the law(s) or rules of law agreed upon by the parties. In the absence of such agreement, the Arbitral Tribunal shall apply the law or rules of law which it considers to be most appropriate.”

⁴³ 2017. évi XXVIII. törvény a nemzetközi magánjogról, lásd még az 1979. évi 13. tvr. 5. §-át.

kölcsönei után felszámított átlagos fizetési kamatlábat kellene figyelembe venni. A Testület által javasolt megoldás természetéről szólva érdemes megjegyezni, hogy az önálló *kollíziós jogi szabály* (amelyben a kapcsoló tényező a hitelező telephelye) alkalmazásával próbálná kiváltani azt, hogy az eljáró fórumok saját nemzetközi magánjogukhoz forduljanak, azaz lényegében a „kutyaharapást szőrével” gyógy-módhoz folyamodik, illetve visszatér az UNIDROIT-tervezetek, valamint az ULIS által alkalmazott módszerhez. A javaslat készítői szerint az általuk elemzett 274 bírói döntésből 103 közvetlenül vagy közvetve a hitelező államának jogát alkalmazta.⁴⁴ Megjegyzendő, hogy a megoldás egybecseng a CISG elődje, az 50 évvel korábban született ULIS 83. cikkének szabályával is, amely az eladó telephelye vagy szokásos tartózkodási helye államának hivatalos kamatlábát 1%-kal emelve tartotta irányadónak.⁴⁵ Schlechtriem és Schwenzer szerint a javaslat abban a reményben született, hogy egyfajta minimális konszenzusként elfogadható lesz, de a kommentár maga is kételkedik a sikerben, figyelemmel arra, hogy itt is támaszthatók ellenérvek.⁴⁶

Ebben a helyzetben, amikor láthatóan nincs egyetértés abban, hogy miként lehetne kitölteni az egyezmény alapjául szolgáló általános elvek segítségével a 78. cikk joghézagját, elkerülhetetlen a nemzetközi magánjog által kínált megoldások⁴⁷ vizsgálata. Idetartozik a szerződő felek jogválasztása is, de erről már volt szó korábban. Ami a kollíziós normákat illeti, az Európai Unió tagállamainak többségében a Róma I. rendelet szabályait kell alkalmazni. A rendelet 4. cikk (1) bekezdésének a) pontja szerint, ha a szerződésre alkalmazandó jogról nem született megállapodás, az adásvételi szerződésre azon ország joga irányadó, ahol az eladó szokásos tartózkodási helye található. Tekintettel arra, hogy a bécsi vételi egyezmény ugyan polgári és kereskedelmi ügyletekre vonatkozik, azonban nem tartozik hatálya alá a fogyasztói adásvétel,⁴⁸ feltéve, hogy az eladó tisztában volt az ügylet ilyen természetével, a rendelet fogyasztói ügyletekre vonatkozó korrekciós szabályait ritkán kell számításba venni. Az eladó szokásos tartózkodási helye ténylegesen egybeeshet az eladó telephelyével. Ebben az esetben az eladó szokásos tartózkodási helye szerinti

⁴⁴ *CISG-AC Opinion*, no. 14.: 3.36–3.37. pont.

⁴⁵ ULIS: 83. cikk: „Where the breach of contract consists of delay in the payment of the price, the seller shall in any event be entitled to interest on such sum as is in arrear at a rate equal to the official discount rate in the country where he has his place of business or, if he has no place of business, his habitual residence, plus 1%.”

⁴⁶ SCHLECHTRIEM–SCHWENZER 2016: 1123.

⁴⁷ DORNIS 2019: 365–366; UNCITRAL 2021: 63.

⁴⁸ Lásd az bécsi vételi egyezmény 2. cikkét: „Az Egyezmény nem vonatkozik arra az adásvételre a) amelynek tárgya személyes, családi vagy háztartási használatra vásárolt áru, kivéve, ha az eladó akár a szerződéskötést megelőző bármely időpontban, akár a szerződés megkötésekor nem tudott és nem is kellett tudnia arról, hogy az árut ilyen célra vásárolták; [...]”.

jog alkalmazásával – amennyiben vételár-követelésről van szó, azaz az eladó ilyenkor egyben hitelező is – az Egyezmény Tanácsadó Testülete által is támogatott hitelező telephelye szerinti joghoz jutunk el. (Természetesen nem valósul meg ez a harmónia, ha éppen a vevő van hitelezői pozícióban, ekkor a Tanácsadó Testület a vevő joga alapján állapítaná meg a kamat mértékét, míg a Róma I. rendelet éppen ellenkezőleg, az eladó jogára mutat.) Kivételesen a rendelet 4. cikkének (3) bekezdésébe foglalt kitérítő klauzula⁴⁹ felhívása nyomán jelentőséghez juthat, hogy az eset valamennyi körülménye alapján egyértelmű, hogy a szerződés nyilvánvalóan szorosabban kapcsolódik (*manifestly more closely connected*) egy, az eladó államától eltérő államhoz. Ebben az esetben e másik állam jogát kell alkalmazni. Olyan tényezők játszhatnak itt szerepet, mint a szerződő felek állampolgársága, a szerződés nyelve, a tartozás fizetőeszköze vagy a szerződéskötés helye,⁵⁰ azonban eddig nem érzékelhető komoly bírói gyakorlat kialakulása ebben a tekintetben.

Színezi a képet, hogy bizonyos államok esetében mégsem a Róma I. rendeletet kell alkalmazni, hanem az 1955-ös hágai egyezményt a nemzetközi adásvételre irányadó jogról. A rendelet ugyanis nem érinti az olyan nemzetközi egyezmények alkalmazását, amelyeknek e rendelet elfogadásának időpontjában egy vagy több tagállam a részese, és amelyek a szerződéses kötelezettségek tekintetében kollíziós szabályokat állapítanak meg.⁵¹ Az említett hágai egyezménynek jelenleg is tagja Dánia, Finnország, Franciaország, Nigéria, Norvégia, Olaszország, Svájc és Svédország.⁵² Az 1955-ös hágai egyezmény gyakran ugyanazon állam jogához vezet, mint a Róma I. rendelet, figyelemmel 3. cikkére, amely első körben az eladó szokásos tartózkodási helye szerinti ország jogának alkalmazását írja elő. Ettől eltérően azonban a vevő szokásos tartózkodási helyének vagy a rendelést feladó telephelyének a joga irányadó, ha a rendelést ebben az államban kapta az eladó, közvetve vagy képviselőjén keresztül.⁵³ A Róma I. rendelet, illetve az 1955-ös hágai egyezmény tehát ebben az esetben különböző eredményre vezethet, különböző jogokat hívhat fel, a nemzetközi magánjog univerzális és regionális egységesítése ugyanis itt részben eltérő szabályokat fogalmazott meg.⁵⁴

Az Európai Unión belül azonban az anyagi jogegységesítés oldja a bizonytalanságot, és segíti az előreláthatóságot a kamatot illetően, mégpedig a már említett

⁴⁹ MÁDL–VÉKÁS 2015: 348, 65–66.

⁵⁰ FERRARI 2015: 173.

⁵¹ Lásd a Róma I. rendelet 25. cikkét!

⁵² 03: Convention of 15 June 1955 on the Law Applicable to International Sales of Goods [é. n.].

⁵³ 1955-ös hágai egyezmény: 3. cikk.

⁵⁴ FERRARI 2015: 136–137.

késedelmes fizetésekről szóló 2011/7/EU irányelvnek köszönhetően, amely 2. cikkében meghatározza a késedelmi kamat legkisebb mértékét. Ebből a szempontból tehát ma már majdnem közömbös, hogy az EU melyik tagállamának joga irányadó a szerződésre, azzal a megszorítással, hogy az irányelv nem vezetett teljes harmonizációra. Az uniós jogszabály végrehajtásáról szóló felmérés szerint ugyanis vannak olyan tagállamok, amelyek az előírt késedelmi kamatnál néhány százalékponttal magasabb kamatmértéket állapítottak meg.⁵⁵

A késedelmi kamat kérdéséről természetesen az UNIDROIT-alapelvek sem hallgathattak, sőt a 7.4.9. cikk új szabályokat fogalmazott meg, amelyek eltérően a bécsi vételi egyezmény rendelkezéseitől, kiterjednek a késedelmi kamat mértékére.⁵⁶ Ezek szerint: 1. Ha a fél esedékességgel nem fizet meg egy pénzüsszeget, a sérelmet szenvedett fél ezen összeg után az esedékességtől kezdve a megfizetés időpontjáig kamatra jogosult, függetlenül attól, hogy a nemfizetést kimentették-e. 2. A kamatláb egyenlő az első osztályú kölcsönvevők részére a fizetés helyén, a fizetés pénznemében nyújtott rövid lejáratú kölcsön után felszámított átlagos hitelezési kamatlábbal, vagy ha ezen a helyen ilyen kamatláb nem létezik, akkor a fizetési pénznem államában irányadó ugyanezen kamatlábbal. Ha egyik helyen sincs ilyen kamatláb, akkor a fizetési pénznem államának joga által meghatározott kamatláb az irányadó. 3. A sérelmet szenvedett fél további kártérítésre is jogosult, ha a fizetés elmulasztása nagyobb kárt okozott neki.⁵⁷

A nemzetközi szerződési jog általános szabályaihoz illően elvontan megfogalmazott – tehát nemcsak a vételár megfizetéséhez vagy visszafizetéséhez kötődő – normáról a hivatalos magyarázat hangsúlyozza, hogy általánosan elfogadott, hogy a késedelmes fizetésből eredő károk megtérítése külön jogi rezsím alapján ítélandó meg, amelynek központi eleme az esedékes fizetés és a tényleges fizetés időpontja közötti időszakra számított késedelmi kamat mint egyfajta átalányösszeg (*lump sum*). A kamatfizetési

⁵⁵ European Commission, Brussels, 26.8.2016 SWD(2016)278 final, Commission Staff Working Document Evaluation of the Late Payment Directive/ REFIT Evaluation Accompanying the document Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the implementation of Directive 2011/7/EU on combating late payment in commercial transactions [COM(2016)534 final].

⁵⁶ BRÖDERMANN 2019.

⁵⁷ UPICC 2016: 7.4.9. cikk. Lényegében ezt a fizetés helyéből kiinduló szabályozási megoldást vette át a DCFR is, lásd III. – 3:708: Interest on late payments:

„(1) If payment of a sum of money is delayed, whether or not the non-performance is excused, the creditor is entitled to interest on that sum from the time when payment is due to the time of payment at the average commercial bank short-term lending rate to prime borrowers prevailing for the currency of payment at the place where payment is due.

(2) The creditor may in addition recover damages for any further loss.”

kötelezettség minden késedelmes fizetés esetén beáll, anélkül, hogy a sértett félnek erről értesítést kellene adnia. Ami a késedelmi kamat mértékét illeti, az UNIDROIT-alapelvek visszatérnek a kezdetekhez, annyiban, hogy legalábbis meghatározzák a késedelmi kamat mértéke megállapításának módszereit, elzárva a bécsi vételi egyezmény alkalmazásával kapcsolatos bizonytalanság egyik forrását, a különböző jogokhoz fordulást ebben a kérdésben.

Ugyanakkor az UPICC a korábbi UNIDROIT-tervezetekhez és az ULIS-hoz képest más megoldást választ a mérték meghatározására, a vevő vagy az eladó országának hivatalos leszámítolási kamatlába helyett elsődlegesen a *fizetés* helyén, a fizetés pénznemében nyújtott rövid lejáratú kölcsön után felszámított átlagos hitelezési kamatlábat alkalmazza. A hivatalos magyarázat szerint ez tűnt leginkább összhangban lévőnek a nemzetközi kereskedelem és a megfelelő kártalanítás igényeivel.⁵⁸ Majd egyfajta hierarchia szerint következnek további megoldások, arra az esetre nézve, ha ilyen kamatláb az adott helyen nem létezik.⁵⁹ Hasonló rendelkezést találunk a PECL 9:508. cikkében is, azzal, hogy a kamat mértékére vonatkozó főszabályon túl nem tartalmaz további kisegítő megoldásokat. Ugyanakkor, mint a CISG Tanácsadó Testülete fentebb bemutatott véleményéből láttuk, más megközelítések is elképzelhetők, tehát nincs széles körű megegyezés a kamat mértéke számításának tekintetében.

A kamatos kamatok megítélhetőségével azonban még az UNIDROIT-alapelvek sem foglalkoznak, eltérően az UNIDROIT 1935-ös és 1939-es tervezetétől, amelyek főszabály szerint elzárták ezt az utat. Ez a hallgatás bizonyára tudatos, mert a következő, a kártérítés utáni kamat esedékességét szabályozó 7.4.10. cikkhez fűzött hivatalos magyarázat szintén hangsúlyozta, hogy nem tartalmaz rendelkezést a kamatos kamatokra nézve, ezt tehát az egyébként irányadó jog alapján kell megoldani.⁶⁰ Okkal feltételezhető, hogy ez az álláspont irányadó a 7.4.9. cikk esetében is. Tehát még egy ilyen részletező szabályozás esetében is maradhat a nemzetközi magánjoghoz vezető szabályozási rés vagy főreglyuk.⁶¹

Az UPICC 7.4.9. cikke bizonyos népszerűsége tette a választott bírósági gyakorlatban, kiegészítve a bécsi vételi egyezmény 78. cikkébe foglalt rendelkezéseket.⁶² Ehhez a megoldáshoz kétféle logikai úton is el lehet jutni. Egyrészt azt

⁵⁸ UPICC 2016: Magyarázat, 284–285.

⁵⁹ VOGENAUER 2015: 1016; BRÖDERMANN 2019: 692.

⁶⁰ VOGENAUER 2015: 1016, 1019. Továbbá UPICC 2016: Magyarázat, 286.

⁶¹ Vékás a nemzetközi magánjoghoz vezető artériákról, vénákról és nyirokrendszeréről beszélt ugyanebben az összefüggésben. VÉKÁS 1986: 40.

⁶² Lásd UNCITRAL 2021: 63; szintén utalva az UPICC 7.4.9. cikke kínálta megoldás alkalmazásának megfontolására. Néha a hatás közvetve érzékelhető: lásd ICC International Court of Arbitration, Milano 8908 (1998).

állítva, hogy a késedelmi kamat mértékét tudatosan nem szabályozta a CISG, tehát úgynevezett külső joghézag van, és ennek kitöltésére az UNIDROIT-alapelvek a legmegfelelőbbek. Mint arról korábban már szó volt, a választott bíróságoknak nem feltétlenül kell kollíziós szabályok segítségével eljutniuk az alkalmazandó joghoz, illetve normarendhez. Másrészt azzal is lehet érvelni, hogy a késedelmi kamatok mértéke a bécsi vételi egyezmény hatálya alá tartozó kérdés, hiszen az alapvető rendelkezést, a késedelmi kamat fizetésének kötelezettségét mégiscsak tartalmazza, így a kamat mértékét az értelmezésre vonatkozó 7. cikk (2) bekezdése alapján az egyezmény általános elvei alapján kell kitölteni. Az UNIDROIT-alapelvek pedig bizonyos mértékig éppen a keresett általános elvek kodifikálásának tekinthetők. De ez a megoldás, logikai ugrás is vitatható, ezért az eljáró fórumok általában nem adnak magyarázatot az UNIDROIT-alapelvek felhívására.⁶³ Ugyanakkor az a lehetőség is felmerülhet, különösen választott bírósági eljárásban, hogy a szerződő felek a CISG-t az UNIDROIT-alapelvek kiegészítésével maguk választják, ideértve az UPICC késedelmi kamat mértékére vonatkozó szabályait.⁶⁴

A közös európai adásvételi jog minden korábbi egységes jognál összetettebb szabályozást tartalmaz a késedelmi kamatokról. Külön tartalmazza az általános szabályokat, külön normákat ad, ha az adós fogyasztó, és ismét külön rendelkezik a késedelmekről kereskedői kifizetésekben. Az aprólékos szabályozásnak itt csak a rendszerét mutatjuk be, és néhány elemét emeljük ki. A CESL általában előírja a késedelmi kamat fizetésének kötelezettségét, és megállapítja annak általános és a kereskedelmi ügyleteknél alkalmazott mértékét. 166. cikke szerint, ha egy pénzösszeg kifizetése késedelmet szenved, a hitelező értesítés küldése nélkül jogosult a fizetés esedékességének időpontjától a fizetés időpontjáig az összeg után járó kamatra, amelynek mértékét a (2) bekezdés határozza meg. A késedelmes fizetés után járó kamatláb: *a)* ha a hitelező szokásos tartózkodási helye olyan tagállamban van, amelynek a pénzneme az euró, vagy harmadik országban található, az Európai Központi Banknak a kérdéses félév első naptári napját megelőző legutóbbi irányadó refinanszírozási műveleténél alkalmazott kamatláb vagy az Európai Központi Bank legutóbbi irányadó refinanszírozási műveletei esetében változó kamatú tendereljárásból kialakuló marginális kamatláb, 2 százalékponttal megnövelve; *b)* ha a hitelező szokásos tartózkodási helye olyan tagállamban van, amelynek pénzneme nem az euró, az adott tagállam nemzeti központi bankja által meghatározott megfelelő kamatláb, 2 százalékponttal megnövelve. Végül a hitelező kártérítést kérhet az esetlegesen elszenvedett további vagyoni hátrányokért. Érdekes módon

⁶³ VOGENAUER 2015: 1013.

⁶⁴ BRÖDERMANN 2019: 690.

ez a számítás nem egyezik meg a fentebb idézett 2011-es EU-irányelv módszerével, viszont a CESL 166. cikk (2) bekezdés *b)* pontjában az ULIS, illetve a CISG Tanácsadó Testületének szemlélete, számítási módszere köszön vissza.

A CESL 167. cikke értelmében a fogyasztók erős kedvezményeket élveznének, mert ha az adós fogyasztó, a fizetési késedelem kamata csak akkor esedékes a 166. cikkben meghatározott mértékben, ha a szerződésszegést nem mentették ki, azaz a késedelmi kamat ebben a viszonyban elveszti objektív szankciós jellegét. Továbbá előállhat kamatmentes időszak is, tekintettel arra, hogy a kamatfizetési kötelezettség nem esedékes a hitelező által az adósra küldött azon felszólítást követő 30 napig, amelyben a hitelező meghatározta a kamatfizetési kötelezettséget és annak mértékét. Igaz, a felszólítás a fizetés esedékessé válását megelőzően megküldhető. Tilos a kamatos kamat és a felek a fogyasztó hátrányára nem zárhatják ki e cikk alkalmazását, nem térhetnek el attól, és nem változtathatják meg annak joghatását.

Lényegesen magasabb a késedelmes kereskedői kifizetések után járó kamat, lévén a fenti módon számított kamatlábat nem kettő, hanem 8 százalékponttal kell megnövelni.⁶⁵ Itt viszont már a 2011/7/EU irányelv szabályozása köszön vissza – legalábbis a kamat mértéke tekintetében.

Az adóssal szemben behajtási költségek érvényesítése is indokolt.⁶⁶ A késedelmi kamattal kapcsolatos egyes szerződési feltételek tisztességtelennek minősülhetnek, sőt, van, amikor e tisztességtelenséget egyenesen vélelmezni kell.⁶⁷ A CESL egyértelművé teszi a szabályozás kötelező jellegét a kereskedő adós által fizetendő késedelmi kamat esetében is.⁶⁸

Áttekintve az elmúlt 80 év nemzetközi és európai jogegységesítési törekvéseit, szembeszökő, hogy ezen a területen nem született általánosan elfogadott megoldás, sőt, az eltérések kifejezetten jelentősek maradtak. A különböző tervezetekben, egyezményekben, alapelvekben találkozhatunk a vevő, az eladó telephelyén számított kamatláb vagy éppen a fizetési hely szerinti kamatláb (felszámított átlagos hitelezési kamatláb) előírásával, esetleg nem meghatározott kamatlábbal, illetve régióhoz, gazdasági integrációhoz kapcsolódó kamatlábbal. Az alkalmazandó jogforrás hallgatása vagy megengedő jellege esetén megjelenhet a felek szabadsága a késedelmi kamat meghatározásában, illetve feléledhet a kollíziós jog alkalmazandó jogot kijelölő szerepe, illetve szerephez juthat a választott bíróságok széles körű szabadsága a késedelmi kamat meghatározásában.

⁶⁵ CESL: 168. cikk.

⁶⁶ CESL: 169. cikk.

⁶⁷ CESL: 170. cikk.

⁶⁸ CESL: 171. cikk.

Felhasznált irodalom

Jogforrások és háttéranyagok

- 03: Convention of 15 June 1955 on the Law Applicable to International Sales of Goods [é. n.]. *HCCH*.
Online: <https://www.hcch.net/en/instruments/conventions/status-table/?cid=31>
1955-ös hágai egyezmény
1979. évi 13. tvr.
2011/7/EU irányelv
2017. évi XXVIII. törvény a nemzetközi magánjogról
Allgemeines bürgerliches Gesetzbuch (ABGB)
Az *Arbitration Institute of the Stockholm Chamber of Commerce* szabályzata
Az Egyesült Nemzetek Egyezménye az Áruk Nemzetközi Adásvételi Szerződéseiről (1980. április 11.)
(United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods, CISG)
Az Európai Parlament és a Tanács 2011/7/EU irányelve (2011. február 16.) a kereskedelmi ügyletekhez
kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről (átdolgozás). *Az Európai Unió Hivatalos Lapja*,
50(48), 1–10.
bécsi vételi egyezmény
CESL, Common European Sales Law, Javaslat Az Európai Parlament és a Tanács Rendelete a közös európai
adásvételi jogról, COM(2011)0635 végleges – 2011/0284 (COD)
CISG Online 1946
CISG-AC Opinion, no. 14. Interest under Article 78 CISG, Rapporteur: Professor Doctor Yesim M.
Atamer, Istanbul Bilgi University, Turkey. Adopted unanimously by the CISG Advisory Council
following its 18th meeting, in Beijing, China on 21 and 22 October 2013
Codice Civile
Convention relating to a Uniform Law on the International Sale of Goods (ULIS)
Draft Common Frame of Reference (DCFR)
European Commission, Brussels, 26.8.2016 SWD(2016)278 final, Commission Staff Working Document
Evaluation of the Late Payment Directive/REFIT Evaluation Accompanying the Document
Report from the Commission to the European Parliament and the Council on the Implementation
of Directive 2011/7/EU on Combating Late Payment in Commercial Transactions [COM(2016)534
final]. Online: <https://ec.europa.eu/transparency/regdoc/rep/1/2016/EN/1-2016-534-EN-F1-1.PDF>
Foreign Trade Court of Arbitration at Serbian Chamber of Commerce, 23 January 2008
ICC International Court of Arbitration, Milano 8908. (1998). Online: <http://www.unilex.info/principles/case/663>
International Institute for the Unification of Private Law (UNIDROIT, Rome, League of Nations)
(1935): *Draft of an International Law of the Sales of Goods*. La Libreria Dello Stato (1935-ös UNIDROIT-
tervezet)
Internationales Schiedsgericht der Bundeskammer der gewerblichen Wirtschaft – Wien, CISG Online 691
Német Polgári Törvénykönyv (BGB)
Polgári Törvénykönyv
President of India v. La Pintada Compagnia Navigacion SA (1985) A.C. 104 (H. L.)
Projet D'Une Loi Uniforme sur la Vente Internationale Des Objets Mobiliers Corporels; Draft Uniform
Law on International Sales of Goods (Corporeal Movables) (1948). In *L'Unification du Droit = Unifi-
cation of Law. A General Survey of Work for the Unification of Private Law (Drafts and Conventions)*.
Rome (1939-es UNIDROIT-tervezet)
Report of the Working Group on the International Sale of Goods on the Work of Its Seventh Session
(1976). Online: <https://undocs.org/en/A/CN.9/116>
Róma I. rendelet

UNCITRAL (2021): *UNCITRAL, HCC and Unidroit Legal Guide to Uniform Instruments in the Area of International Commercial Contracts, with a Focus on Sales*. Vienna: United Nations Commission on International Trade Law, Hague Conference on Private International Law.
UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts 2016. Rome (UPICC 2016).

Szakkönyvek, szakkikkek

- BRÖDERMANN, E. J. (2019): Article 7.4.9 Interest for Failure to Pay Money. In MANKOWSKI, P. (szerk.): *Commercial Law. Article by Article Commentary*. Baden-Baden – München – Oxford: Nomos–Beck–Hart. Online: <https://doi.org/10.5771/9783845276564-689>
- DORNIS, T. W. (2019): Article 78. In MANKOWSKI, P. (szerk.): *Commercial Law. Article by Article Commentary*. Baden-Baden – München – Oxford: Nomos–Beck–Hart. Online: <https://doi.org/10.5771/9783845276564-360>
- FERRARI, F. szerk. (2015): *Rome I Regulation. Pocket Commentary*. München: De Gruyter. Online: <https://doi.org/10.1515/9783866539785>
- KIRÁLY M. szerk. (2014): *UNIDROIT nemzetközi kereskedelmi szerződések alapelvei 2010*. Budapest: ELTE Eötvös.
- KÖNIG, M. (2015): Non-State Law in International Commercial Arbitration. *Polish Yearbook of International Law*, 35, 265–292.
- LANDO, O. – BEALE, H. szerk. (2000): *Principles of European Contract Law. Parts I and II*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International. Online: <https://doi.org/10.1163/9789004633421>
- LANDO, O. et al. szerk. (2003): *Principles of European Contract Law. Part III*. The Hague – London – Boston: Kluwer Law International.
- MARI, A. (2005): Section 5: Damages and Interest. Art. 9:501–510. In ANTONIOLLI, L. – VENEZIANO, A. (szerk.): *Principles of European Contract Law and Italian Law. A Commentary*. The Hague: Kluwer Law International.
- MÁDL F. – VÉKÁS L. (2015): *Nemzetközi magánjog és nemzetközi gazdasági kapcsolatok joga*. Nyolcadik, átdolgozott kiadás. Budapest: ELTE Eötvös.
- MUZSLAY I. (1993): *Gazdaság és erkölcs*. Budapest: Márton Áron.
- RAMBERG, J. (2016): CISG and the Default Rate Interest in Arbitration. In SCHWENZER, I. (szerk.): *35 Years CISG and Beyond*. The Hague: Eleven.
- SÁNDOR T. – VÉKÁS L. (2005): *Nemzetközi adásvétel. A Bécsi Egyezmény kommentárja*. Budapest: HVG-ORAC.
- SCHWENZER, I. szerk. (2016): *Schlechtriem & Schwenzner: Commentary on the UN Convention on the International Sale of Goods (CISG)*. 4. kiadás. Oxford: Oxford University Press. Online: <https://doi.org/10.1093/law/9780198723264.001.0001>
- SCHWENZER, I. – FOUNTOLAKIS, Ch. – DIMSEY, M. (2012): *International Sales Law. A Guide to the CISG*. Oxford – Portland, OR: Bloomsbury.
- SZABÓ S. (2014): *A Bécsi Vételi Egyezmény, mint nemzetközi lingua franca. Az egységes értelmezés és alkalmazás újabb irányai és eredményei*. Budapest: Pázmány Press.
- VÉKÁS L. (1986): *A nemzetközi magánjog elméleti alapjai*. Budapest: Tankönyvkiadó.
- VÉKÁS L. (2016): *Szerződési jog. Általános rész*. Budapest: ELTE Eötvös.
- VOGENAUER, S. (2015): *Commentary on the UNIDROIT Principles of International Commercial Contracts (PICC)*. The Hague: Oxford University Press.
- VON BAR, Ch. – CLIVE, E. – SCHULTE-NÖLKE, H. et al. szerk. (2009a): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Full Edition. I–VI*. München: De Gruyter. Online: <https://doi.org/10.1515/9783866537279>
- VON BAR, Ch. – CLIVE, E. – SCHULTE-NÖLKE, H. szerk. (2009b): *Principles, Definitions and Model Rules of European Private Law. Draft Common Frame of Reference (DCFR). Outline Edition*. München: De Gruyter. Online: <https://doi.org/10.1515/9783866537279>